

PRIKAZ KNJIGE

Božidar Vrhovac, Igor Francetić, Branimir Jakšić, Boris Labar, Boris Vucelić

Interna medicina

UDK 616 (075.8), ISBN 953-178-553-8

U svibnju 2003. godine u velikoj dvorani Miroslav Čačković Medicinskog fakulteta u Zagrebu predstavljeno je novo, promijenjeno i dopunjeno, III. izdanje udžbenika Medicinskog fakulteta **INTERNA MEDICINA** Božidara Vrhovca i suradnika u izdanju Naklade Ljevak d.o.o. iz Zagreba. U 12 godina pripremila su se dakle tri izdanja udžbenika velikog područja medicine, što predstavlja ne samo uspjeh nego i potrebu za takvim udžbenikom, a svakako i njegovu kvalitetu.

III. izdanje (kao i prva dva) namijenjeno je prvotno studentima medicine na medicinskim fakultetima, specijalizantima interne medicine, kliničke farmakologije i srodnih struka, liječnicima opće medicine i svim (sup)specijalistima iz interne medicine. Kako je glavni urednik (Vrhovac) u I. izdanju istaknuo, udžbenik Interne medicine nastojao je (i uspio!) na ovim prostorima donijeti i predstaviti najnovija znanja iz velikog područja medicine i popuniti prazninu koja je postojala još od posljednjeg Botterijeva izdanja. Urednički odbor obavio je i ovaj put vrlo tešku i zahtjevnu zadaću te udžbenik dopunio novim znanjima temeljenima na dokazima iz medicinske prakse i znanosti.

Knjigu je uređivao manji broj urednika (uz glavnog još 4), ali je na knjizi surađivao znatno veći broj (mladih!) suradnika (sa 176 u II. izdanju broj suradnika se popeo na 194 u novom izdanju).

Knjiga je i dalje poštovala formu/raspored iz prethodna dva izdanja te je knjiga podijeljena u: *Uvodni dio* te dva velika dijela - *Opći* i *Specijalni dio*.

U *Uvodnom dijelu* raspravlja se o etičkim principima, kvaliteti života i što je neodvojivo od toga, o značenju tjelesne aktivnosti i sporta za zdravlje. Nije na odmet naglasiti važnost etičkih principa u kliničkoj medicini. Odnos liječnika i bolesnika opterećen je nizom pitanja, a sigurno je da je jedini ispravan onaj suradnika u istom poslu s istim ciljem! Upravo stoga, u ovom poglavlju posebno se ističe važnost informacije za bolesnika i informiranog pristanka.

Opći dio podijeljen je u četiri velike cjeline (Biološki aspekti interne medicine; Osnovni simptomi i znakovi bolesti; Dijagnostika internističkih bolesti te Liječenje internističkih bolesti). Prvi dio prikazuje temeljna znanja genetike, molekularne biologije, fiziologije, imunologije i

upalnog odgovora u humanom organizmu. Zbog svoje iznimne važnosti posebno su općenito obrađena područja onkologije, gerijatrije i prehrane. Drugi dio vrlo temeljito opisuje opće simptome bolesti, kao i vrlo specifične znakove za pojedine bolesti ili organske sustave. U poglavlju o dijagnostici osim laboratorijskih pokazatelja bolesti posebno se prikazane najnovije metode i postupci koji se primjenjuju u svijetu i u nas pri prepoznavanju i utvrđivanju patoloških stanja. Velika četvrta cjelina (opsegom manja nego prije!) posvećena racionalnoj primjeni lijekova predstavlja pojedine skupine lijekova, ali i druge načine liječenja koji se rabe u internoj medicini. Pojam racionalne primjene lijekova pretpostavlja poznavanje bolesti i lijekova te je važnost ovog područja to veća. Uvod ove cjeline donosi i temeljna znanja farmakodinamike i farmakokinetike te osnovno o kliničkom ispitivanju lijekova.

Specijalni dio podijeljen je u 15 cjelina. Novost u odnosu na prethodna dva izdanja je cjelina posvećena intenzivnoj medicini, što odgovara važnosti koju to područje ima u skrbi za bolesnika. Najnovija dostignuća i saznanja upravo su u ovom području najdragocijenija. Sve ostale cjeline bile su obrađivane i u prethodnim izdanjima, a sada donose nove podjele, smjernice za rješavanje pojedinih dijagnostičkih i terapijskih nedoumica i problema, kao i najnovija saznanja o etiologiji, patofiziološkim mehanizmima nastanka pojedinih bolesti i sindroma. Invazivne dijagnostičke i intervencijske metode u kardiologiji predstavljaju značajni dio zbog svoje sve veće važnosti i uspješnosti, naravno uz racionalni prikaz rizika i

komplikacija. Respiracijski sustav donosi nove smjernice u liječenju i kontroli važnih i vrlo raširenih plućnih bolesti - astme i kronične opstruktivne bolesti pluća. Gastroenterologija prikazuje "najnovije" bolesti (niz "novih" hepatitisa!), ali i nova znanja u liječenju "starih" bolesti, kao i također vrlo razvijeno područje intervencijskih i dijagnostičkih metoda tog sustava. Upravo u hematologiji su prikazane nove podjele bolesti koje će omogućiti njihovo lakše definiranje, dijagnostiku i liječenje. U toj cjelini ponovno su prikazana neka onkološka poglavlja kao rak dojke, testisa, jajnika, melanom i rak kože. Ti su malignomi učestali i danas predstavljaju iznimni izazov za terapiju. Najnoviji terapijski postupci, stavovi i mehanizmi nastanka bolesti, kao i genetičko nasljeđe prikazani su u bolestima bubrega, endokrinim bolestima, imunologiji, reumatologiji i metabolizmu skeleta i minerala gdje posebno treba istaknuti osteoporozu kao važan socioekonomski problem današnjice. Metode transplantacije i imunosupresija opisane su općenito, ali i vezano uz pojedine organske sustave (transplantacija bubrega, jetre, matičnih krvotvornih organa). Cjeline koje

prikazuju odabrana poglavlja iz područja infektologije, neurologije, psihijatrije i dermatologije, zamišljena su kao pomoć internistima u svakodnevnom radu s bolesnicima u kojih se bolesti (ali i terapija) vrlo često preklapaju. U Infektologiji treba naglasiti vrlo detaljni opis HIV-bolesti i mogućih komplikacija koja zbog svoje proširenosti i važnosti sve više zaokuplja i našu javnost te ponovno prikaz tuberkuloze koja je i dalje prisutna uza sve mjere liječenja i profilakse, poglavito zbog rezistencije uzročnika na lijekove.

Knjiga završava nizom priloga, kazalom i kolornim atlasom. Zanimljiv je i liječnicima osobito koristan novi prilog 8 u kojem su predstavljene dijagnoze na latinskom što predstavlja pomoć u svakodnevnom radu. Kolorni atlas donosi 19 stranica kvalitetnih fotografija kliničkih stanja, nalaze nekih dijagnostičkih pretraga i laboratorijskih metoda. Knjiga ima 1720 stranica, što je neznatno manje nego u prethodnom izdanju.

Ksenija Makar-Aušperger

PRIKAZ KNJIGE

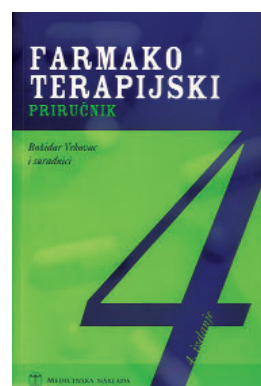
Božidar Vrhovac i sur.:

Farmakoterapijski priručnik

UDK: 615.03 (035) ISBN: 953-176-218-X

Još jedanput se u 2003. godini (mjesec studeni) u velikoj dvorani "Miroslav Čačković" Medicinskog fakulteta u Zagrebu dogodilo okupljanje u povodu predstavljanja nove knjige. Ovog puta radilo se o novom, promijenjenom i dopunjenom, IV. izdanju FARMAKOTERAPIJSKOG PRIRUČNIKA Božidara Vrhovca i suradnika u izdanju Medicinske naklade iz Zagreba. Prethodno, III. izdanje tiskano je 2000. godine te je ovo, novo, sukladno odlukama i željama glavnog urednika i svih suradnika, ali i odraz potrebe da se priručnik redovito obnavlja i nadopunjuje. Priručnik su pripremala 52 autora, od kojih u odnosu na prošlo izdanje ima 22 nova.

Priručnik je ponovno pripremljen u četiri cjeline: *Propisivanje lijekova*, *Hitna stanja*, *Hrvatska Materija medica* te *Dodaci*. Svaki od navedenih dijelova ima nekoliko novih "poglavlja" kako bi se sveobuhvatnije prikazalo područje lijekova i farmakoterapija potrebna u svakodnevnom radu liječnika opće prakse, specijalista raznih struka, farmaceuta, stomatologa i drugih zdravstvenih djelatnika. Racionalnost primjene lijekova glavno je načelo u pripremi svih tekstova uz poštivanje načela medicine temeljene na dokazima (*evidence base medicine*).

Prva cjelina sadržava opće smjernice za propisivanje lijekova s najnovijim odredbama HZZO-a o propisivanju koje mogu poslužiti kao podsjetnik liječnicima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Poglavlje Farmakoeconomika novo je poglavlje sukladno današnjim principima farmakoterapije. Ekonomsko razmišljanje, do sada uvelike

strano liječnicima, nažalost postaje nužnost bez koje se ne može. U svjetlu postojanja manjih sredstava, a povećanih potreba, osobito je korisno razmišljati kako najbolje iskoristiti sredstva koja stoje na raspolaganju za područje lijekova. Ponovno su prikazani Lijekovi u ordinaciji doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, Lijekovi za liječničku torbu, općeniti prikaz Nuspojava lijekova i medicinskih proizvoda, Lijekovi i šport te posebnosti propisivanja lijekova određenim dobnim skupinama (djeca i stariji), kao i Lijekovi u palijativnoj skrbi. Sva su ta poglavlja značajno dopunjena najnovijim saznanjima.

Druga cjelina donosi kao novo postupak tijekom resuscitacije, liječenje kardiogenog edema pluća, djelovanje u hipertenzivnoj krizi te prikaz akutnog abdomena i bronhospazma. Radi se o stanjima koja ugrožavaju bolesnika i gdje ponekad samo brza, promišljena akcija može spasiti život. Svi terapijski postupci u skladu su s najnovijim principima "osnovanim na dokazima". Kao i u 3. izdanju, slijede sada obnovljena poglavlja Anafilaktičke i anafilaktoidne reakcije, Akutna otrovanja te Ubodi i ugrizi.

Najveći dio knjige i dalje predstavlja *Hrvatska Materia medica* koja je prikazana prema ATC-klasifikaciji koju preporučuje Svjetska zdravstvena organizacija. Lijekovi koji su od posebnog interesa (zbog širokog propisivanja, zbog izrazito visoke cijene, zbog učestalosti bolesti za koje se propisuju) posebno su i opsežnije prikazani s ciljem da to bude korisno onima koji lijekove najviše propisuju, liječnicima primarne zdravstvene zaštite. Prikazani su po

skupinama, prema generičkom imenu te uz zaštićena imena pojedinih proizvođača, kao i "status" lijeka na Listi lijekova HZZO-a. Potrebno je naglasiti da se uz svaku skupinu lijekova nalazi uvod s posebnim naglaskom na racionalno propisivanje, s naglaskom na greške koje se u nas čine, uz znanstvene dokaze te uz kraću farmakoekonomsku analizu gdje se to ocijenilo potrebnim (statini, bifosfonati, inhibitori protonske crpke, beta-interferoni i sl.).

Dodataka je 12. Povećan broj u skladu je s primjedbama koje su bile upućene na prošlo izdanje te se nalaze novi: Referentne vrijednosti najvažnijih laboratorijskih pretraga za odrasle osobe; Priprema bolesnika za neke od pretraga; Antropometrijske mjere; Utjecaj lijekova na psihofizičke sposobnosti. I ostali *Dodaci* doživjeli su značajne nadopune i promjene u skladu s najnovijim utemeljenim saznanjima iz medicine.

Priručnik je svakako vrijedan izvor informacija za sve zdravstvene djelatnike. Koristan je ne samo zbog cjelovitog (kritičkog!) prikaza svih lijekova registriranih u Hrvatskoj do 31. 3. 2003. godine već i zbog upozoravanja na najčešće greške koje se tijekom primjene lijekova događaju s jasnim preporukama za što racionalnije propisivanje.

Priručnik ima, za razliku od prethodnog izdanja, tekuće naslove koji omogućuju bolju i bržu orijentaciju te kazalo sa svim generičkim i zaštićenim imenima lijekova.

Ksenija Makar-Aušperger

PRIKAZ KNJIGE

Škrobonja A, Muzur A, Rotschild V.

Povijest medicine za praktičare

UDK 61(091) ISBN 953-219-121-6

Područje: Povijest medicine, povijest stomatologije

Format: Tvrđi uvez 15x21 cm, 315 stranica, 179 ilustracija

Namijenjeno: studentima medicine, liječnicima, stomatolozima

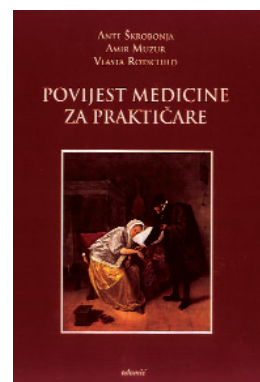
Svrha: Premda kolegij *Povijest medicine* na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu postoji još od 1927. godine, udžbenici koji ga prate relativno su rijetki. Prvi udžbenik *Povijest medicine Hrvatske i Slavonije od 1770. - 1850.* djelo je pionira ove struke Luje Thallera i nastalo je kao dio Thallerovih nastojanja vezanih uz uvođenje povijesti medicine kao struke i

akademske discipline na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Utjecaj prve generacije medikohistorika s Thallerom na čelu bio je znakovit pa je uskoro ova, tada mlada disciplina, dobila velik broj pristaša. U godini 1948. *Povijest medicine* predaje se na Medicinskom fakultetu u Zagrebu tijekom V. semestra dva sata na tjedan, a predavač Lavoslav Glesinger 1954. godine izdaje i udžbenik pod nazivom *Medicina kroz vjekove* određivši nov i drugačiji okvir gradiva za studente. Ovaj je udžbenik, bez sumnje, bio koncipiran Glesingerovim iskustvom prema kojem se pokazalo korisnim slušanje *Povijesti medicine* pri kraju studija, nakon što su studenti stekli određeno medicinsko predznanje. Konačni

cilj predavanja, da uči studenta promatrati suvremenu medicinu i svaki njezin pojedinačni problem kroz povijesnu perspektivu, bio je time bliži realnosti. Povijest medicine u Glesingerovo doba polako dobiva svoje mjesto u znanstvenoistraživačkim i nastavnim programima.

Prodor socijalnih ideja u medicinu i ostvarivanje zdravstveno-prosvjetiteljskih programa vezanih uz Školu narodnog zdravlja i njezina vodećeg predstavnika Andriju Štampara, nametnulo je poznavanje povijesti medicine kao ključne u tumačenju zdravstvene kulture našeg naroda. Ova sprega očitovala se i uskom suradnjom dvojice velikana naše medicine Štampara i Grmeka. Godine 1945. uveden je na Medicinskom fakultetu i novi kolegij *Uvod u medicinu*, a predavanja su povjerena Mirku Draženu Grmeku. To je rezultiralo i prvim izdanjem Grmekove knjige pod nazivom *Uvod u medicinu za studente na prvoj godini studija*. Uz spomenute priručnike za studente postojali su i mnogi drugi povijesnomedicinski sadržaji, prijevodi izvornih tekstova i sl. koji su se rabili, a djelomično se rabe i danas u seminarском dijelu nastave iz ovog kolegija. Godine 1978. izlazi još jedna knjiga Lavoslava Glesingera pod nazivom *Povijest medicine* - ovaj put monografsko izdanje, a zapravo prošireno i dopunjeno izdanje Glesingerova prvijenca iz 1954. godine. Za novi i suvremeniji udžbenik trebali smo pričekati sljedećih 25 godina. Ovaj put za to ostvarenje zaslužan je tim povjesničara medicine i stomatologije iz Rijeke.

Sadržaj: Riječ je o udžbeniku iz opće povijesti medicine koji je prilagođen programu rada sa studentima. Autori Škrobonja, Muzur i Rotschild modernizirali su pristup gradivu povijesti medicine ležernim stilom, selektivnošću u izboru tema interesantnih za studente medicine, anegdotskim pristupom pojedinim temama te bogatim izborom kolornih i crno-bijelih ilustracija. Sadržaj se sastoji od poglavlja: *O povijesti medicine kao alatu, a ne kao o spomeniku; Medicina prije medicine; Medicina srednjeg vijeka; Medicina novog vijeka; Povijest stomatologije s osobitim osvrtom na naše krajeve; Povijesnomedicinski fotoesej; Povijesnomedicinski vremeplov; Znameniti liječnici i znanstvenici koji su zadužili medicinu; Nobelove nagrade za medicinu i fiziologiju; Prisege i molitve; Izbor iz korištene literature i poglavlje o autorima.*

Na prvih 140 stranica prikazana je povijest medicine u užem smislu; sljedećih 30 stranica posvećeno je povijesti stomatologije; dok 25 stranica zauzima fotoesej; slijedi 87 strana, studentima nedvojbeno korisnog, povijesnomedicinskog vremeplova; zatim 59 stranica posvećenih znamenitim liječnicima i znanstvenicima koji su zadužili medicinu; 7 stranica odvojeno je za Nobelove nagrade za medicinu i fiziologiju, a na 5 posljednjih stranica nalaze se prisege i molitve liječnika. Iz poglavlja u poglavlje teži se k osvjetljavanju povijesti medicine, ne kao dovršenog procesa odvojenog od sadašnjosti, već kao živog, neprestano prisutnog i važnog elementa medicinske suvremenosti. Akcent se stavlja na vježbanje logike razmišljanja na povijesnim modelima, sa svrhom pripreme studenta za slična iskustva s kojima će se susretati u svojoj medicinskoj praksi. Konačno povijest medicine, onakva kakva se nudi u nastavi na medicinskim fakultetima u Hrvatskoj, tendenciozna je u svojoj namjeri. Služeći se povijesnim modelima, ona provocira na razmišljanje, izaziva reakciju u studenata, upozorava na drugačiji pogled na medicinu od onog koji su studenti navikli percipirati tijekom svog studija pomažući njezino sagledavanje u širem kontekstu. U tom smislu ovaj je priručnik korisna podloga u praćenju nastave koja se na području Hrvatske održava u sva četiri sveučilišna centra.

Stella Fatović-Ferenčić